

НАСТАНОВИ ВІРУЮЧИМ  
У КОНТЕКСТІ ВЧЕННЯ  
ПРО ХРИСТІЯНСЬКУ  
СВОБОДУ ЗГІДНО З ПЕРШИМ  
ПОСЛАННЯМ СВЯТОГО  
АПОСТОЛА ПАВЛА ДО  
КОРИНФЯН

УДК 271.222.(477)

протоієрей  
Ярослав РОМАНЧУК

Послання святого апостола Павла шановані віруючими і вивчаються Церквою майже дві тисячі років. Для дослідників вони становлять інтерес не тільки зі свого внутрішнього, богословського, боку, а й з погляду мови і стилю. Проблема культурних впливів на стиль апостола Павла в новозавітній науці вирішувалася по-різному. Дослідники його епістолярної спадщини звертали увагу і на юдейські, і на античні паралелі. Питання про елементи античної риторики в посланнях апостола Павла тісно пов'язані з проблемою класичної освіченості цього священного автора.

Апостол широко використовував риторичні прийоми, а його думки нерідко вражають своєю складністю. Часто взагалі важко уявити, як адресати могли зрозуміти окремі думки або навіть цілі послання. Сам апостол Петро говорив, що в посланнях апостола Павла є щось, що важко піддається розумінню (2 Пет. 3: 16). Тому, досліджуючи послання цього великого апостола, потрібна крайня обережність у висновках. Варто порівнювати і співставляти настанови святого Павла з подібними висловлюваннями в решті його посланнях, а також в

*Стаття присвячена дослідженню морально-повчальних настанов християнам у Першому посланні апостола Павла до коринфян. Коринф I-го сторіччя багато в чому нагадує нам сьогодення. Досвідченість, гроші, розпуста – ось коротка характеристика суспільства, в якому опинилися християни цього міста. Їм потрібно було жити в Коринфі і, керуючись принципом християнської свободи «все мені дозволено, але не все мені на користь; все мені дозволено, але ніщо не повинно володіти мною», не просто не піддатися спокусам свого часу, а й інших повернути на праведний шлях. Тому моральні настанови святого Павла не тільки не втратили свого значення, а є актуальними нині, бо стосуються сімейних, суспільних і духовних цінностей людства.*

**Ключові слова:** *Перше послання до коринфян, Бог, свобода, Христос, сім'я, євхаристія, осквернення, пристрасть, ближні, благодать, любов, святий апостол Павло.*

archpriest Yaroslav ROMANCHUK  
*GUIDELINES FOR BELIEVERS  
IN THE CONTEXT  
OF THE DOCTRINE  
OF CHRISTIAN FREEDOM  
ACCORDING TO THE FIRST  
LETTER OF SAINT PAUL  
TO THE CORINTHIANS*

*The article investigates into the moral and instructive guidance for Christians in the first message of Apostle Paul to the Corinthians. Corinth in the 1st century was much like us today. Experience, money, corruption – this is a brief description of the society in which Christians found themselves in this city. They had to live in Corinth and the principle of Christian liberty “all is lawful to me, but not everything is useful for me; all is allowed to me but nothing should possess me” not just to resist the temptations of his time, but to turn on the others to the righteous path. So the moral instruction of St. Paul not only did not lose their value, but are relevant for today because they concern family, social and spiritual values of mankind.*

**Key words:** *first letter to the Corinthians, God, freedom, Christ, family, Eucharist, desecration, passion, neighbours, grace and love, Holy apostle Paul.*

інших книгах Священного Писання. Свої ж домисли і враження слід обов’язково звіряти з екзегетичною та герменевтичною спадщиною святих отців Церкви.

Справді, написано багато праць, присвячених аналізу цього Послання. Здебільшого це дослідження переважно екзегетичної чи археологічної спрямованості. Серйозну увагу Посланню до коринфян приділено в католицькому й особливо протестантському богослів’ї. Тут, до прикладу, згадаємо працю Дональда Гатрі «Вступ в Новий Завіт», у якій автор постарався розкрити зміст Новозавітних книг з доволі консервативної точки зору віруючого вченого, що приймає Слово Боже як богодухновенну істину. Він враховував існування різних теорій і зауважень про книги і зміст Нового Завіту, а тому торкнувся і їх у своїй праці. Автор не намагається вирішити спірні питання, а просто розбирає сучасні критичні думки, виносячи їх на суд читачів. Книга Дональда Гатрі містить багато інформації і бібліографічного матеріалу. Серйозний читач знайде в ній багато інформації про історичні обставини, про час і місце написання, про мету і призначення книг Ново-

го Завіту, їхній зміст і богословське значення у християнстві.

У Православній Церкві над екзегетичним розбором Послання потрудилося багато дослідників. Детальний екзегетичний і частково текстологічний коментар на Перше послання до коринфян представлений у «Тлумачній Біблії», укладений О. Лопухіним. До вивчення питання життя християн у посланнях апостола Павла вдавалися також такі дослідники, як А. Іванов, автор «Керівництва до вивчення Священного Писання Нового Завіту», і протоієрей Олександр Сорокін. Його праця «Христос

і Церква в Новому Завіті» – чи не перший досвід упорядкування навчального посібника з основного предмета в комплексі богословських дисциплін. Автор вперше за останні кілька десятиліть досліджує стан новозавітної науки в новітній час. Книга Іоанніса Каравідопулоса «Вступ у Новий Завіт» є класичним підручником з Нового Завіту. У ньому унікальним чином поєднуються сучасні досягнення західної біблеїстики і глибоке знання православного східного Передання. Однак спеціального і досить повного й ґрунтового богословсько-догматичного аналізу морально-повчальних настанов у Першому посланні апостола Павла до коринфян поки що не існує, проте не можна сказати, що дослідники Послання абсолютно вичерпали його богословський і морально-повчальний потенціал.

«Все мені дозволено, але не все мені на користь; все мені дозволено, але ніщо не має володіти мною» (1 Кор. 6: 12), – цією фразою апостола Павла багато віруючих намагалися і намагаються обґрунтувати непотрібність різних обмежень. Причому навіть встановлених Богом і рекомендованих самою Біблією. Так, наприклад, незрозумілим для них стає заклик не вживатися алкоголем або не їсти певну їжу. Більше того, в часи апостола Павла в Коринфі були й такі, які застосовували принцип свободи навіть стосовно блуду [5, с. 624].

Коринф часів апостола Павла був унікальним містом, що входило до складу римських колоній у Греції. Коли святий Павло прийшов з Афін у Коринф, ця частина Греції різко контрастувала з тією, яку апостол щойно покинув. Після давньої інтелектуальної столиці він опинився в новому місті, пронизаному духом матеріалізму, яке ще офіційно вважалося римським.

У той час місту не виповнилося і ста років, але воно вже було не меншим від Афін і продовжувало швидко зростати, оскільки розважливі греки, сирійці і євреї розуміли, що його відродження сприятиме концентрації навколо цього перешийка всієї торгівлі Сходу і Заходу. Численні нащадки давніх купецьких родин, які втекли на острів Делос після того, як було зруйновано Коринф (146 р. до Р. Х.), тепер поверталися з грошима, щоб вкласти їх у нові комерційні проекти [9, с. 391–392]. Не маючи ніякої іншої аристократії, крім багатіїв, і ніякої іншої традиції, крім «роботи грошей», Коринф протягом одного століття перетворився в розсадник різних гріхів. Про спокуси Коринфа і про ту ціну, яку доводилося платити за життя в цьому місті, чутка розходила по всьому античному світі, а слово «коринфянин» сприймалося як «розпусник та грішник» [10, с. 176–177]. Тому,

щоб зрозуміти сенс настанов апостола Павла коринфським християнам, слід пам'ятати про таку розбещеність Коринфа. Апостол Павло саме в дусі християнської свободи дає поради своїм послідовникам у місті, що славилось як досвідченість, так і розпустою. Ці настанови стосуються:

- життя у шлюбі і безшлюбності;
- споживання ідоложертовного м'яса;
- уникання ідолоських жертвоприношень;
- поведінки на зібраннях християн;
- безладдя на «трапезах Господніх».

На всіх цих настановах варто зупинитися детально.

### ***Про шлюб і безшлюбність (гл. 7)***

Вчення апостола Павла про шлюб і безшлюбність розкривається у відповідь на присланого від коринф'ян листа (7: 1). Для вирішення питань шлюбу, безшлюбності, дівства апостол виходить із принципу християнської свободи: «Все мені дозволено, але не все корисно» (6: 12), тобто християнин, будучи вільний у виборі свого життєвого шляху, обирає той шлях, який найбільш зручний для досягнення мети християнського життя. Апостол визнає за якнайкраще – цнотливість, дівство ради Господа: «за краще визнаю, що добре людині залишатися так» (7: 26). Також і розведеному або вдові краще залишатися самотніми (7: 40) [5, с. 625].

Апостол Павло не вважає гріховним або негідним християнської моралі шлюб і сімейні зв'язки, але він тужить через турботливість сімейних людей і хотів би всіх бачити в такому стані, як і він сам, тобто безшлюбним: «якщо і одружишся, не согрішиш; і якщо дівчина вийде заміж, не согрішить. Але такі матимуть скорботу по плоті, а мені вас шкода» (7: 28) [2, с. 207–208].

Проте кожна людина має свою міру благодатного стимулу до духовного життя, тому безшлюбність не всім під силу, не всі можуть вміщати це. Тому загальною нормою залишається шлюб (7: 2) (єпископ Феофан стосовно цього місця говорить, що всякий слабкий чоловік хай одружується, а всяка слабка жінка хай виходить заміж... щоб не впадати в розпусту від нестриманості, а святий Іоан Золотоустий вважає із цього приводу, що коли хто шукає блага найвищого, то краще абсолютно йому не сходиться з жінкою; якщо ж шукає стану безпечного і згідного з твоєю неміччю, то хай одружується) [2, с. 208; 4, с. 210 ].

Християнське ставлення до інтимного життя подружжя виражено в ст. 7: 3–6. Основна думка тут зводиться до того, що

шлюб має служити засобом до взаємного духовного вдосконалення подружжя. Шлюбна пара – щаслива; вона не панує, а жертовно служить одне одному. І хоча загальним зовнішнім правилом є шлюб, проте внутрішнім законом життя повинна бути стриманість. Стриманість є нормою і для шлюбу. Тільки через слабкість єства допускається порушувати стриманість: «...щоби не спокушав вас сатана нестриманістю вашою» (7: 5) (перебувати в повній стриманості подружжю можна тільки з обопільної згоди: але тимчасово стримуватися потрібно обов'язково під час посту для вдосконалення в молитві: «при стриманості молитва буває творена»). Але стриманість дівства вища за стриманість шлюбу, як більш відповідна духовному життю (7: 40) [10, с. 192].

Апостол Павло говорить про нерозривність християнського шлюбу, а також і шлюб змішаного (7: 10–16). Християнський шлюб нерозривний уже тому, що цей союз також благодатний і глибокий, як союз Христа і Церкви (Еф. 5: 32). Нерозривність шлюбу є і заповіддю Божою: «що Бог з'єднав, того людина хай не розлучає» (Мф. 19: 6). Шлюб змішаний не повинен розриватися через те, що невірний чоловік у ньому освячується молитвою вірної жінки, а також і через освячення дітей від них. Таким чином, християнство не руйнує шлюби, навіть змішані, не дає приводу для непорозумінь і сварок, а прагне прославити, освятити їх і досягти боголюбивого сімейного миру.

Але щоб ніхто не міг заперечити апостолу Павлу, що, незважаючи на скорботу по плоті, шлюб усе ж вище за безшлюбність, тому що пропонує відомі зручності життя, апостол нагадує про швидкоплинність життя й самого світу: «час вже короткий» (7: 29, 31). Якщо не «день Господній», то власна кончина наближає настання іншого «образу світу», в якому вже не одружуються, не виходять заміж, не насолоджуються нічим земним. Тому все тимчасове й земне потрібно оцінювати з погляду вічності й неба, яке незрівнянно цінніше всього, що пропонує цей світ [5, с. 627].

#### *Про вкушання ідоложертовного (гл. 8)*

Свобода від старозавітного закону і знання, які одержали християни, іноді використовувалися ними на шкоду. Так, коринфяни, знаючи, що поганить людину не те, що входить у вуста, а що виходить з уст (Мф. 15: 17–18), і знаючи, «що ідол в світі ніщо» (8: 4), їли ідоложертовне м'ясо (м'ясо, що залишилося від численних язичницьких жертвоприношень, частково йшло

для всенародних утіх при храмах, частково продавалося задешево на ринках. Тому питання про дозволеність споживати таку їжу було важливим для християн). Але хто не мав такого знання і такої свободи, ті спокушались, тобто думали, що і християни вважають потрібним уживати ідоложертовне. Тому апостол радить керуватися не знанням, а любов'ю, яка «повчає» (8: 1), яка не допустить чинити так формально, байдуже до немічних і немочі інших. Мету життя треба бачити не у знанні, яке завжди недосяжне у всій повноті, а у любові до Бога, яка веде до істинного знання й вічного життя: «хто думає, що він знає що-небудь, той нічого не знає як слід. Але хто любить Бога, тому дано знання від Нього» (8: 2–3) [10, с. 192–193].

Хто перебуває в любові – у Бозі перебуває, тому від Нього й одержує повноту знання, необхідну для благочестя. Кажучи по суті про ставлення до їжі, апостол пише: «їжа не наближає нас до Бога: бо чи їмо ми, нічого не набуваємо; чи не їмо, нічого не втрачаємо» (8: 8).

Дійсно, до Бога наближають тільки покаєння й чеснотне життя. Але до гріхів належать і нестриманість, і догоджання плоті; тому самообмеження, піст є чеснотою, що наближає нас до Бога.

Але щоб ніхто не подумав, ніби апостол вчить стриманості тільки словом, а не ділом і прикладом, він дає таку обіцянку: «не їстиму м'яса довіку, щоб не спокусити брата мого» (8: 13; Рим. 14: 21). Це має і нас спонукати в кожному конкретному випадку діяти так само, коли спокушається чимось наш брат, тим більше ввірений нам для спасіння. Треба пожертвувати власною зручністю або благом, щоб не стати причиною «загибелі немічного брата, за якого постраждав Христос» (8: 11), і тим самим не «згрішити проти Христа» (8: 12). До цього нас закликає великий апостол: «наслідуйте мене, як я Христа» (4: 15; 1: 1) [5, с. 629–630].

Заради успіху діла проповіді і як приклад життя у християнській свободі, апостол Павло вказує на необхідність самозречення, відмови навіть від дозволеного проповіднику і як приклад ставить самого себе. Він сказав, що відмовляється назавжди від м'яса (8: 13), але згадує й інші подвиги. Як й інші апостоли, він міг би мати супутницею «сестру» (9: 5) (*вираз «мати супутницею сестру – жінку» означає не дружину й не сестру по плоті, а благочестиву жінку; такі жінки ходили як за Господом, так і за апостолами, доставляли їм необхідне для життя, щоб апостоли, будучи вільними від турботи про це, віддалися одній лише проповіді*), міг би не працювати власноруч (9: 4–15), але від усіх цих привілеїв апостол відмовляється, щоб не давати підстав думати, ніби він

проповідує з користолюбних цілей. Отже, якщо він утримується навіть від дозволеного, то тим більше коринфяни повинні утримуватися від недозволеного, ідоложертовного. Ось ця добровільна жертва заради Бога і є істинною похвалою апостола [5, с. 631; 13, с. 213–214].

Основний обов'язок пастиря – обов'язок благовістити – апостол виражає так: «бо якщо я благовісткую, то нічим мені хвалитися, тому що це необхідний обов'язок мій, і горе мені, коли я не благовісткую» (9: 16) [8, с. 316].

Для пастиря проповідь не особиста справа, що обирається за бажанням, добровільно, а є виконанням увіреного йому служіння, виконанням волі Божої. Тому якщо пастир благовісткує, то не повинен шукати за це нагороди, бо це є його обов'язок. Якщо ж пастир нехтує цим служінням, не благовісткує, то «горе йому», бо він тим самим протриває Богу. Заради благовістия Євангелія апостол Павло не тільки відмовився від усіх винагород за свою працю, але, «будучи вільним від всіх», він «всім поневолив себе» (9: 19). Не надаючи морального значення юдейським обрядам, апостол, щоб не відштовхнути юдеїв, дотримувався їхніх звичаїв (9: 20). Так, він обрізав Тимофія в Лікаонії, ходив у синагоги по суботах, в Єрусалимі виконав обітницю очищення (Діян. 21: 18–26). За цим же принципом поступав він і з язичниками (серед язичників апостол «був за зовнішнім життям, як вони: ні їжі їхньої не відкидав, ні інших звичаїв їх не цурався, був як усі». Але сюди не можна зарахувати звичаї, що стосуються сповідання їхньої віри, як, наприклад, жертви ідолам і тому подібне [12, с. 618–620].

У своїх зусиллях заради досягнення спасіння віруючі уподібнюються учасникам змагання, які напружують усі сили, хоча успіхом увінчуються лише переможці (9: 24). «Всі подвижники утримуються від всього» (9: 25), що заважає досягненню вінця тлінного, – тим більше ми повинні утримуватися від усього, що заважає духовному зростанню й отриманню вінця нетлінного. Цьому правилу слідував перш за все сам апостол (9: 27) [5, с. 632–633].

### *Про уникання ідольських жертв (10 гл.)*

У 10 главі апостол Павло, продовжуючи тему 8-ї глави, наводить кілька міркувань і застережних прикладів, щоб відвернути християн від участі в ідольських жертвоприношеннях. Спочатку він вказує на низку старозавітних подій, пов'язаних з виходом євреїв із єгипетського полону, – подій, що були про-

образами християнських тайнств (10: 1–4): стовп хмарний, що вказував шлях євреям вдень, і стовп вогнений, що світив їм уночі (Вих. 13: 21), означав благодать Духа Святого; море, через яке пройшли євреї, – купіль хрещення; «хрещення в Мойсея» означає хрещення в Того, Кого він прообразував, тобто Господа Ісуса Христа (у ранньохристиянському, катакомбному живописі Мойсей завжди був алегорією Христа), жезл Мойсея – хрест (на жезл Мойсея як на символ хреста вказав Сам Христос (Ін. 3: 14)), Ізраїль, що перейшов море, прообразує охрещених, а єгиптяни – образ демонів; «духовна їжа», тобто манна, якою харчувалися євреї в пустелі, є образ Тіла Христового, а «духовне пиття», тобто вода з каменя, виточена Мойсеєм, є образом Крові Христової. Тому, якщо тоді Господь суворо карав за ухилення в ідолопоклонство (10: 7) і розпусту (10: 8), за непокірність і нарікання на Господа (10: 9–10), тим більше підлягають покаранню за ці гріхи християни (10: 6, 11) [5, с. 633–634].

Але відмова від старих звичок або спротив звичаям своєї епохи часто спричиняли ризик піддатись різній ганьбі, випробуванням і стражданням. Апостол Павло, втішаючи братію, говорить, що Бог завжди прийде на допомогу такому борцю за правду Божу (10: 13).

Коли людина сама себе віддає спокусам, то нерідко останні перевищують її сили і пригнічують своєю тяжкістю, бо тоді людина залишається наодинці зі спокусником. Але якщо Сам Бог спокусу попускає, то Він або скоро позбавить від неї, або дасть сили її перенести [2, с. 210–211].

Щоб ще чіткіше показати гріховність участі у трапезах, апостол нагадує коринф'янам про істинну жертву Тіла і Крові Христової. Причастя Тіла і Крові Христової (10: 16) у Євхаристії призводить до містичної єдності всіх із Христом і одне з одним, тоді як учасники ідолівських жертв входять у спілкування з дияволом. Тому апостол Павло і говорить, що «язичники, приносячи жертви, приносять їх бісам, а не Богу» (10: 20) (*ідол все ж таки залишається нічим; але біс не ніщо, а богопротивна істота. Він навчив цим жертвам, він і приймає їх, йому і догоджають ті, хто приносить їх і споживає. Трапеза від жертв ідолівських є справжня бісівська трапеза, незважаючи на те, що ідол ніщо і м'ясо жертвове залишається тим же, чим було, – ось так пояснює це місце послання єпископ Феодан*) [13, с. 305].

Але як потрібно було поводитися з їжею в тодішніх умовах, коли багато що доводилося купувати на ринку, де іноді продавалися й залишки від принесеного ідолам? Апостол від-

повідает: все куштуйте, не міркуючи й не досліджуючи, поки вам не оголосять, що це ідоложертовне, – тоді не їжте заради того, хто оголосив. Апостол вказує на необхідність розумного користування принципом християнської свободи: «Все мені дозволено, але не все на користь; все мені дозволено, але не все повчає» (10: 23).

Цей принцип звільняє свідомість християнина від страху перед бездушними ідолами. Проте християнин повинен чинити не тільки за свободою, але й люблячи. Тому християнська свобода обмежується «корисністю» і «повчанням» іншого (10: 23). Триматися принципу свободи не «корисно» тоді, коли, споживаючи ідоложертовне, стаєш учасником бісівських жертв, а це згубно для душі. Не «допомагає» ж свобода тоді, коли, поступаючи згідно з нею, спокушаєш брата або даєш привід для приниження християнської віри. Більш універсальним є інший, вказаний апостолом, принцип: «Отже, чи їсте, чи п'єте, або інше що робите, все робіть на славу Божу» (10: 31) [5, с. 635].

### *Про поведінку в Церкві чоловіків і жінок (11: 1–16)*

Принцип християнської свободи, яким безрозсудно керувалися християни Коринфа, призводив до багатьох непорозумінь і порушень благочинності на християнських зібраннях. У вирішенні таких практичних питань апостол Павло звертає увагу на необхідність керуватися Переданням Церкви. Спочатку він хвалить коринфян за ревне оберігання Передання (11: 2).

Проте не всі трималися заповітів апостола Павла і не всі наслідували Передання. Тому апостол вказує на ряд питань зовнішньої поведінки в Церкві деяких християн Коринфа, в яких вони наслідували язичників: відрощували довге волосся (чоловіки), а жінки ходили з непокритою головою на знак свободи моралі (*у язичницькому Коринфі часів апостола Павла такі жінки, що провадили вільний, незалежний у моральному сенсі спосіб життя, називалися «гетерами»; із грец. – подруга, коханка*). Таке слідування моді було шкідливим для християнської спільноти, оскільки спокушало багатьох [7, с. 226]. Апостол дає тверду основу для вирішення цього, здавалося б, маловажливого питання, виходячи із загального принципу ієрархічної підлеглості в Церкві: «Всякому чоловіку глава Христос, глава жінці – чоловік, а Христу глава – Бог» (11: 3). Христос, як глава тіла Церкви, є главою не тільки чоловіка, але й дружини – дружини через чоловіка. Як у фізичному тілі одні органи пов'язані з главою більш безпосередньо, інші менш, так і в тілі Церкви: священне прямо стосу-

ється Христа, інші мають потребу у священному. Так і в союзі сімейному: чоловік прямо належить до Христа, а дружина – до Нього деяким чином через чоловіка. Отже, і зовні повинні бути відзнаки: одному ознака влади, іншій – підлеглості (за порядком творіння і як винуватиці гріхопадіння) [11, с. 310].

До звичаю хорошої поведінки увійшло дружині покривати голову на знак влади над нею чоловіка, і «для ангелів» (11: 10) (апостол Павло має на увазі тлумачення рабинів на Бут. 26, згідно з яким падіння ангелів пояснюється злочинною любов'ю їх до земних жінок. Тому юдеї (і магометани) не дозволяють своїм дружинам з'являтися в громадських місцях з непокритою головою з побоювання, щоб злі духи не завдали їм шкоди. Інша думка така, що непристойно одягнені жінки могли спокушати «ангелів» – предстоятелів церков – або просто хлопців і примушувати добрих ангелів зі скорботою віддалятися від участі в загальноцерковних молитвах) [5, с. 637], а чоловікові бути непокритим на знак того, що він є «образ і слава Бога» (11: 7). Якщо ж ці норми порушуються, то порушують благочинність і переступають заповідь Богу.

Втім, ієрархічність стосунків між чоловіком і дружиною не суперечить рівності їх у людських правах і гідності перед Богом. У Христі Ісусі «немає ні чоловічої статі, ні жіночої» (Гал. 3: 28) самої по собі, і «ні чоловік без жінки, ні жінка без чоловіка, в Господі» (11: 11). Отже, з'єднавшись «в Господі», тобто в таїнстві шлюбу, вони повинні разом наближатися до Бога [11, с. 310–311].

Апостол порівнює покриття голови дружини з волоссям: як волосся в дружини є слава її, дана від Бога, так вона повинна робити і зі своєї волі для слави Божої, – триматися доброго звичаю покривати голову (10: 13–16).

### ***Викриття безладдя на «трапезах Господніх» (11: 17–34)***

Викривши християн Коринфа за споживання ідоложертовного і деяке безладдя зовнішньої поведінки чоловіків і жінок, апостол переходить до викорінювання більш важливого безладдя у християнських церковних зібраннях, а саме: поведінки на «вечерях Господніх», так званих вечерях любові, агапах (від агаре – любов, братська трапеза), які звершувались після Євхаристії. Це були не прості трапези, а «Господні», ніби продовження Таємної вечері, подібно до того, як єврейська пасхальна трапеза тривала і після куштування пасхального Агнця [11, с. 250–251]. Усе принесене на ці «вечері любові» не належало вже тому, хто приніс, а було «Господнім», тому християни не повинні були поспішати їсти кожний своє приношення, так

що один упивався, а інший залишався голодним. Така неблагочестива поведінка на цих трапезах означала зневагу до дому Господнього, а також до бідних. Безпосередньо встановлення Євхаристії апостол Павло висловлює так: «Бо я від Самого Господа прийняв те, що і вам передав, що Господь Ісус в ту ніч, в яку зраджений, узяв хліб і, подякувавши, преломив і сказав: “прийміть, споживайте, це є Тіло Моє, за вас ламається; це (“це”, тобто справжнє те ж саме, що було Господом звершене в ту ніч, а саме: подання під виглядом хліба й вина справжнього Тіла і Крові Господньої; “подякувавши” – дяка, Євхаристія) творить на спомин про Мене. Також і чашу після вечері і промовив: ця чаша є Новий Заповіт у Моїй Крові; це творить, коли тільки будете пити на спомин про Мене» (11: 23–25).

Слова таїнства апостол навів для того, щоб показати, що безладдя на трапезі Господній є зневагою самого таїнства і гріх проти Тіла і Крові Господньої: «хто їстиме хліб цей або питиме чашу Господню негідно, винний проти Тіла і Крові Господньої» (11: 27) [10, с. 194–195].

Для гідного прийняття Причастя необхідна глибока сповідь: «нехай же випробовує себе людина» (11: 28), хай «судить сама себе» (11: 31), а потім «хай споживає від хліба цього і п’є від чаші цієї» (11: 28). «Як тоді, проколюючи Господа, проколювали не для того, щоб пити, але щоб пролити Кров Його, так поступає і той, хто причащається негідно» (святитель Іоан Золотоустий) [4, с. 329]. «Бо хто їсть і п’є негідно, той їсть і п’є на засудження собі, не міркуючи про Тіло Господнє» (11: 29). Те, що дане «на відпущення гріхів», може стати множенням їх, якщо людина не «думає про Тіло Господнє», тобто не братиме до уваги велич Дару Христового. «Засудження» від Бога за гріх нехтування таїнством веде до частих хвороб і навіть смерті (11: 30). Проте краще бути покараним від Господа, «щоб не бути осудженими з світом» (11: 32), тому що тимчасові покарання і страждання звільняють від гріхів і вічних мук та участі разом зі світом [10, с. 195].

Отже, підсумовуючи сказане, ми бачимо, як апостол Павло допомагає коринф’янам і всім нам зрозуміти, що свободними є не ті, хто чинить так, як їм заманеться (бо така людина стає підвладною сама собі, своїм пристрастям), а свободні – ті, хто звільняється від себе, аби жити для Бога і ближніх. Жертовна любов – ось найбільша свобода.

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками. – К.: Видання Київ-

- ської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2004. – 1416 с.
2. Аверкий (Таушев), архиеп. Апостол. Руководство к изучению Священного Писания Нового Завета. – М.: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 1999. – 414 с.
  3. Гатри Д. Введение в Новый Завет. – СПб.: «Библия для всех», 1996. – 800 с.
  4. Іоан Золотоустий, свт. Повне зібрання творінь святителя Іоана Золотоустого в 12 томах. – Т. X. – Кн. 1 / Переклад українською мовою доктора богослів'я протоієрея Михайла Марусяка під редакцією Патріарха Філарета (Денисенка) – К.: Видавничий відділ Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2012. – 550 с.
  5. Иванов А. В. Руководство к изучению Священного Писания Нового Завета. СПб.: «Воскресение, Лествица, Диоптра», 2002. – 912 с.
  6. Каравидопулос Иоаннис. Введение в Новый Завет / Перевод М. Михайлова. – Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2010. – 368 с.
  7. Мюссе Ж. Новий Завіт. Популярна енциклопедія / Переклад українською Олега Погребельного. – К.: «Махаон-Україна», 2009. – 260 с.
  8. Никанор (Каменский), архиеп. Казанский и Свяжский. Толковый Апостол. – Т. 2: Объяснение первых семи посланий святого апостола Павла. Ре-принт. – М.: Изд. «Дар», 2008. – 976 с.
  9. Райт Д. Библейская археология / Перевод с английского А. А. Чеха под редакцией А. Б. Никитина. – СПб.: «Библиополис», 2003. – 456 с.
  10. Сорокин А., прот. Христос и Церковь в Новом Завете. Введение в Священное Писание Нового Завета. – М.: Изд. Крутицкого подворья, 2006. – 648 с.
  11. Стагт Френк. Богословие Нового Завета / Перевод с английского Владимира Лебедева. – Симферополь: «Таврида», 1999. – 384 с.
  12. Феофилакт, архиеп. Болгарский, блаж. Апостол с толкованием текста блаженного Феофилакта, Архиепископа Болгарского. – Смоленск: «Одигитрия» – Православное братство «Смоленской иконы Божией Матери», 2006. – 1344 с.
  13. Феофан Затворник, свт. Толковый Апостол. Послания апостола Павла изъясненные святителем Феофаном: В 2-х томах. – Т. 1. – М.: «Правило веры», 2008. – 880 с.